

DOMOVINA

Dnevni elektronski list za Bosance i Hercegovce u dijaspori • Sarajevo, 08. 01. 2003. • domovina@megatel.ba

"Domovina" kreće u svoju misiju

Pred vama je, kako smo obećali u probnom izdanju prije petnaestak dana, prvo izdanje elektronskog lista "Domovina". List izlazi svakog radnog dana, dostavlja se čitaocima putem e-maila u kasnim poslijepodnevним satima, a namijenjen je građanima BiH koji su trajno ili privremeno nastanjeni u inostranstvu. List se čitaocima dostavlja besplatno, a izdržava se od reklame i novčanih priloga.

Molimo da naš list pokažete svojim ukućanima, prijateljima i poznanicima. Ukoliko žele da primaju naš list, dovoljno je da nam dostave svoju e-mail adresu i odmah će biti uvršteni

na našu mailing listu.

Ukoliko niste zainteresovani za naš list, molimo da nam uputite kratku poruku, kako bismo vas skinuli s mailing liste.

"Domovina" će svakodnevno donositi informacije iz Bosne i Hercegovine za koje smatramo da vas mogu zanimati: od politike do sporta. Naročitu pažnju posvetićemo informacijama o povratničkim procesima, ostvarivanju imovinskih prava izbjeglih građana, mogućnostima zapošljavanja i investiranja u BiH. Svakodnevno ćemo donositi i spiskove umrlih u BiH, jer se, nažalost, često događa da naši ljudi u dijaspori s ogromnim zakašn-

jenjem saznaju za smrt svojih dobrih prijatelja, poznanika, čak i rodbine. Od vas očekujemo sugestije: šta još želite da pročitate u našem listu?

Šaljite nam i svoje tekstualne priloge, vijesti o aktivnostima u dijaspori, najave događaja, okupljanja... Preko našeg lista možete slati i poruke kojim tražite kontakt s ljudima s kojim ste izgubili vezu u kataklizmi koja je Bosance i Hercegovce razbacala svuda po svijetu. Jer, već prvi naši brojevi šalju se na oko 8.000 e-mail adresa. Vjerujemo da će ubrzo desetine hiljada naših ljudi u dijaspori čitati "Domovinu".

Srdačan pozdrav!

Domaće vlasti ne smiju biti samo poslušnici OHR-a

Izjava srbijanskog premijera Zorana Đinđića da će "Beograd zatražiti novu dejtonsku konferenciju radi određivanja novih granica na Balkanu, ako kosovski Albanci nastave insistirati na nezavisnosti Pokrajine", dovodi do novih političkih raslojavanja u BiH, ocijenio je danas član Predsjedništva Socijaldemokratske partije (SDP) BiH Boro Bjelobrk.

"Ovo je novo u nizu Đinđićevih određenja o toj temi i SDP nije iznenađen. Jedini novi element je trenutak u kojem je odlučio da to saopšti, a koji bitno doprinosi redukcijama koje postoje u formiranju vlasti u BiH", rekao je on na konferenciji za novinare u Sarajevu.

Član Predsjedništva SDP smatra da je u izjavama svih aktuelnih vodećih političara u BiH i bh. entitetima apsolutno definiran podređeni položaj domaćih vlasti prema Uredu visokog predstavnika (OHR) i međunarod-

nim institucijama.

Kao primjer Bjelobrk je naveo činjenicu da izvještaj o aferi Vazduhoplovnog zavoda (VZ) "Orao" iz Bijeljine, odnosno kršenju embarga UN na izvoz oružja i vojne opreme u Irak, nije dostavljen Predsjedništvu BiH, ali jeste OHR-u. "SDP se neće pomiriti sa tim da domaće vlasti postanu samo poslušnici OHR-a", rekao je on.

Komentirajući provjere pojedinih kandidata za ministre u Vijeću ministara BiH, koje provodi OHR, Bjelobrk je kazao da treba provjeravati sve kandidate, ali i da to trebaju raditi parlamentarne institucije. On je kazao da novoimenovani dužnosnici nemaju odgovora o statusu tužbe BiH protiv SR Jugoslavije pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu (Haag), boračkom zakonu, zakonu o restituciji i porskim reformama.

Bjelobrk je ponovio stav Predsje-

dništva SDP da se procesu provedbe izbornih rezultata suštinski narušavaju amandmani na entitetske ustave, jer se princip ravnopravnosti "mehanički izvodi kroz ustoličenje ljudi odgovarajuće nacije, bez ikakvih programskih sadržaja" koji bi trebali biti garancija za ravnopravnost građana. Prema njegovim riječima, primjer kršenja principa ravnopravnosti naroda predstavlja činjenica da potpredsjednik Republike Srpske (RS) Ivan Tomljenović, kao predstavnik hrvatskog naroda, nije uopće uključen u konsultacije o formiranju vlasti u ovom bh. entitetu.

Osim toga, kako je rekao Bjelobrk, nacionalne stranke su, zbog potrebe zadovoljavanja nacionalnih kvota, počele zadirati u članstvo SDP.

Bjelobrk je najavio da će se SDP pravnim sredstvima i javnim debatama suprotstaviti narušavanju amandmana na entitetske ustave, kojima su definirani principi ravnopravnosti naroda u BiH.

Reforme carina su prioritet u dobijanju pomoći EU

Ministarstvo trezora BiH podržava orijentaciju međunarodne zajednice na uspostavljanju jedinstvene carinske uprave na nivou BiH kao visokoprofesionalne državne institucije koja će biti oslobođena političkih uticaja i motivirana da provodi zakone iz oblasti carina, te doprinese efikasnijem ubiranju javnih prihoda, sprečavanju sive ekonomije i stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta, izjavio je na današnjoj konferenciji za novinare u Sarajevu ministar trezora institucija BiH Anto Domazet.

"Mi danas gradimo sustav na državnoj razini koji čine Državna granična služba (DGS), Agencija za informacije i zaštitu (SIPA) i jedinstvena carinska uprava koje će doprinijeti, između ostalog, povećanju efikasnosti u zaštiti od kriminala i terorizma", kazao je Domazet.

Komentirajući izjavu ministra finansija Republike Srpske (RS) Simeuna Vilendečića o ukidanju carinske administracije u BiH, Domazet je kazao da je "istina da se prihod od carina smanjuje i trenutno u ukupnom bruto društvenom proizvod (BDP) učestvuje sa šest odsto".

"Međutim, ne radi se samo o prikupl-

janju prihoda, nego o značaju carinske administracije u ostvarenju zaštitne uloge", rekao je Domazet. On je kazao kako ovo ministarstvo podržava uvođenje poreza na dodatnu vrijednost (PDV) na nivou države. "U dosadašnjim pregovorima sa predstavnicima Međunarodnog monetarnog fonda (IMF), koji nisu bili produktivni, mi smo instistirali na donošenju državnog zakona o PDV, utvrđivanju jedinstvenih stopa PDV na nivou države i jedinstvene poreske administracije BiH", dodao je Domazet.

Prema njegovim riječima, uvođenje jedinstvenog PDV predstavlja doprinos izgradnji jedinstvenog ekonomskog prostora, te stimulans za dolazak stranih investicija u BiH.

Domazet je istakao da carinske reforme i uvođenje PDV ne dovode u pitanje pripadnost prihoda, niti znači njegovo otuđivanje od dosadašnjih korisnika, već će uticati na rješavanje izvornog finansiranja BiH i njenih institucija.

"Osiguravanjem izvornih prihoda, BiH bi kvalitativno poboljšala i svoju poziciju kod međunarodnih finansijskih institucija", dodao je Domazet.

Govoreći o Memorandumu o razumi-

jevanju između Evropske unije (EU) i BiH o obezbjeđivanju makro finansijske pomoći BiH od 60 miliona eura, od kojih je 40 miliona donacija, a 20 miliona eura kredit, Domazet je kazao da su kriteriji za dobijanje ovih sredstava isti kao i kod stand by aranžmana.

"Dodatni kriteriji za ova sredstva su puno osiguravanje finansiranja DGS, izbjegavanje dvostrukog oporezivanja akciznih roba, te posebno usvajanje strategije za ujedinjenje carinskih administracija", kazao je Domazet.

On je dodao da ove strukturalne reforme predstavljaju preduslov za dobijanje druge tranše makro finansijske pomoći EU, a "nakon što Memorandum postane efektivan, mi ćemo imati doznaku prve tranše od 15 miliona eura grant sredstava, čija je podjela već dogovorena".

"Po jednu četvrtinu sredstava dobiće država BiH i RS, a dvije četvrtine Federacija BiH".

Prema Domazetovim riječima, druga tranša bi trebala biti isplaćena u roku od tri mjeseca od isplate prve tranše početkom aprila, a uslov za njenu isplatu je ocjena progressa u reformama, s tim da visoki prioritet predstavlja oblast carina.

U Doboju će se poboljšati uslovi za povratak

Općina Doboj će ove godine više pažnje posvetiti preduzećima od općinskog značaja, obezbjeđivanju smještaja za raseljene i izbjegle osobe i poboljšanju uslova za povratak predratnih stanovnika, izjavio je tokom današnjeg božićnog prijema u dobojskom hotelu "Bosna" zamjenik načelnika Općine Doboj Mirko Okolić. On je kazao da predstoji i reforma općinske uprave, koja treba biti efikasnija i pristupačnija svim građanima.

Okolić je, zajedno sa predsjednicom Općine Doboj Rankom Ivić, pozvao političare i privrednike da rade na stvaranju boljih uslova za razvoj svih općina, Republike Srpske i BiH.

Današnjem prijemu prisustvovali su predstavnici Vlade RS i Općine Doboj, te privrednici sa područja ove općine.

Tihić osuđuje Đinđićevu izjavu

Član Predsjedništva BiH Sulejman Tihić osudio je izjavu premijera Srbije Zorana Đinđića, datu nedjeljniku "Der Spiegel" u kojoj on prijete kako će "Beograd zatražiti novu dejtonsku konferenciju radi određivanja novih granica na Balkanu, ako kosovski Albanci nastave insistirati na nezavisnosti pokrajine", saopćio Ured za informiranje Predsjedništva BiH.

Tihić ovu izjavu smatra direktanim atakom na suverenitet i integritet BiH, te da je u suprotnostima sa svim do sada potpisanim sporazumima i zajedničkim izjavama zvaničnika SR Jugoslavija i BiH. Kako se navodi u saopćenju, izjava Đinđića i slični istupi stvaraju veliku prepreku u uspostavi i razvijanju dobrosusjedskih odnosa između dvije države.

Javnost BiH očekuje od Vlade SR Jugoslavije da se "ogradi od izjave premijera Srbije", jer to nije njegov prvi ispad ovakve vrste, naveo je Tihić.

Evropska komisija ulaže četiri miliona KM u povratak

U aprilu će se znati kojim povratnicima će biti obnavljane kuće i gdje će biti popravljena infrastruktura

Evropska komisija uložiti će četiri miliona maraka u povratak izbjeglih i raseljenih osoba njihovim domovima u Bosni i Hercegovini tokom ove godine, kazao je "Dnevnom avazu" Frane Maroević, glasnogovornik misije ove institucije u našoj zemlji.

Projekat kojim je predviđeno implementiranje ovih sredstava (dva miliona eura) još nije detaljno urađen i tek predstoji odabir lokacija na kojima će biti popravljane kuće, stanovi i infrastruktura.

- Naš program uključuje i osiguranje održivog povratka, što znači da brinemo o otvaranju radnih mjesta za one koji se vrate svojim kućama - pojašnjava Maroević.

Prema njegovim riječima, radi se o pilot projektu nakon kojega će, u slučaju uspješnog provođenja,

Evropska komisija uložiti još značajnija sredstva u BiH.

- Pripremna faza bit će završena do aprila, kada ćemo objaviti kojim povratnicima će biti obnovljeni domovi - tvrdi Maroević.

Cijeli posao provodi se u saradnji s resornim ministarstvima Federacije i Republike Srpske, državnim Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, te UNDP-om koji je dao 100.000 eura.

- Primjenjivat ćemo koncept zajedničkih projekata u obnovi stambenog fonda i infrastrukture, jer je to dalo dobre rezultate tokom prošle godine. Entitetska i ministarstvo na nivou BiH uložiti će određena sredstva koja ćemo implementirati skupa s izdvojenih 2,1 milion eura. U ovome momentu ne znam koliko će ona iznositi, jer nismo dobili obavijest od vlada - zaključio je Maroević.

Prijetnje prevarenih štediša Ljubljanske banke

Ljubljana još nije zvanično reagovala na nedavne prijetnje bh. štediša Ljubljanske banke da će zbog dugovanja ove banke u januaru blokirati slovenska politička i privredna predstavništva u BiH. Iz Ministarstva inostranih poslova Slovenije, Agenciji Beta je rečeno da, kada je riječ o problemu štediša Ljubljanske banke, Slovenija ostaje na stavovima koje je nedavno iznio Rudi Gabrovec, šef pregovaračke misije u pregovorima o sukcesiji bivše SFRJ.

Gabrovec je krajem prošle godine izjavio da se pitanje duga štedišama bivše Ljubljanske banke rješava u okviru sukcesije. On je izrazio žaljenje što je prvi krug pregovora o preuzimanju jemstva za staru deviznu štednju, koji je 5. jula održan u Bazelu pod okriljem Banke za međunarodna poravnanja, završen neuspjehom.

Gabrovec je najavio da će drugi krug pregovora biti održan ove godine.

Na pitanje Agencije Beta za komen-

tar prijetnji iz BiH, u Novoj Ljubljanskoj banci rekli su da se slažu da pitanje štediša stare Ljubljanske banke koči povratak Nove Ljubljanske banke na neka od tržišta u bivšoj Jugoslaviji. Oni, također, smatraju i to da bi neki slovenski projekti, na primjer u Hrvatskoj, bili uspješniji nakon uspješno završene sukcesije.

U Novoj Ljubljanskoj banci ističu da, ipak, "pokazatelji slovenskog izvoza i u BiH govore da se partneri slovenskih preduzeća ponašaju relativno pragmatično i da odluke donose isključivo kroz prizmu poslovne koristi koju u saradnji imaju obje strane".

Iz Privredne komore Slovenije (PKS) Beti je stigao odgovor da PKS ne komentariše zvanično probleme takvog karaktera, kao što je problem sukcesije bivše zajedničke države.

Međutim, PKS je zainteresovana "da se problemi riješe što brže, jer takve komplikacije štete i privrednim odnosima - robnoj razmjeni, te višim

oblicima saradnje - država".

Prijetnje bh. štediša stare Ljubljanske banke, očito nisu izazvale veliko uzbuđenje u Ljubljani, koja smatra da je ključ rješenja u sukcesiji u kojoj bi BiH trebala da preuzme svoj dio obaveza i odgovornosti prema štedišama.

dnevne elektronske novine

Izdavač: Tirada, Sarajevo,
Zmaja od Bosne 4
Telefoni: 033 288 032,
033 288 034
Telefax: 033 288 034
GSM: 061 145 464
E-mail: domovina@megatel.ba
Direktor: Vlastimir Mijović
Urednik: Arzija Jusić
Design: Mirela Pejičić
Marketing: Sanela Begić

NEOBIČNA OPKLADA U FOJNICI

Taksista Nadil pojeo 3,5 kg bureka!

Opklade su kod ljudi koji imaju više slobodnog vremena. Jedna neobična opklada desila se treći dan 2003. godine u Fojnici između taksista. U buregdžinici "Fojničanka" taksista Nadil Polutan kladio se sa grupom svojih kolega da će pojesti 3,5 kilograma bureka.

U toj grupi bili su njegove kolege taksisti Jusuf Bureković, Ibrahim Omerčević, Semir Merdžanić, Nermin Omerčević i Samir Bureković, a sudija je bio Fadil Kurta.

Vremenski nije bilo ograničeno, osim da Nadil pitu jede bez prekida. Opklada je u početku bila pečeno janje, da bi kasnije, dogovorom, bila 50 KM. Nadil, koji ima više od sto kilograma, sjedio je i zasukao rukave, te navalio na tepsiju pite. Sudija Fadil dao je znak, a odmah su se okupili Nadilove kolege i nekoliko znatizeljnih građana. Počelo je u 11 sati da bi se završilo u 13 sati. Ispred Nadila ostala je prazna tepsija, a popio je još litar jogurta i litar i po kisele vode. Jednom je, kako kaže, za opkladu pojeo 12 komada pečene piladi!

Papa u Banjoj Luci 22. juna

Papa Ivan Pavle II posjetio je Banju Luku 22. juna i tom prilikom Banjolučanina dr Ivana Merca proglasiti blaženim, saznaju "Nezavisne novine" u visokim krugovima Katoličke crkve u BiH. Papa Ivan Pavle II će u Banjoj Luci provesti nekoliko časova kada će održati svetu misu na kojoj će Merca proglasiti blaženim. Osim proglašenja Merca blaženim papa bi se trebao susresti i razgovarati sa rukovodstvom Republike Srpske i zvaničnicima BiH. Prema našim saznanjima, razgovor sa rukovodstvom RS još nije uvršten u protokol. Nedavno je nadbiskup vrhbosanski kardinal Vinko Puljić izjavio za "Nezavisne" da se dolazak pape u Banju Luku ozbiljno razmatra. "Nadam se da će nadležni u BiH, jer su ga pozvali također, i uzastojati i taj posjet pripremiti", rekao je kardinal Puljić. Prema njegovim riječima, dolaskom pape Banja Luka bi pokazala "koliko je 'teška' po gostoljubivosti i otvorenosti"

PISMA DOBRIH NAMJERA

Što ne oženih onu Gvatemahalušu?

Dragi Vedrane, Zahvaljujem na ljubaznom telefonskom pozivu – da prvim avionom dojezdim do Irske... I još kažeš – da ima NAČIN – da se nastanim u Irskoj...

Kao violončelisti, jarane, moram ti priznati: ne ide mi se iz Sarajeva, nikuda i više nikada iz Sarajeva, mislim da sam se zaljubio. Rado bih te upoznao sa svojom djevojkom. Kad god pijemo kafu, ona uzdahne i kaže: "Baš nam je lijepo!"

Potom me prigrlili, govoreći – da bolje izgledam no kad sam lutao bijelim svijetom. Bio sam nekad otkaćen, pa mi se putovalo. Radio i putovao.

Slušaj ovu priču... Radio sam na jednom brodu. Zaradio novac. Dolare. Kupio avionsku kartu za Meksiko. Na milanskom aerodromu opio sam se kao tri federalno-konfederalne unije... ušao u pogrešan avion... osvanuo u Gvatemali! Gdje vam je ulazna viza za našu državu, upitao me policajac koji je neprestano prelistavao moj pasoš. Rekoh da sam pošao u Meksiko, pokazao sam mu avionsku kartu na relaciji Milano – Meksiko. Ali ne znam kako sam osvanuo u Gvatemali!

Niste vi bumbar, vi ste mlad Sarajlija koji mora imati ulaznu vizu za našu državu Gvatemalu, prozborio je na mršavom engleskom debeljko. Preznorio sam se u italijanskoj bundi. Smetnuo sam se uma da sunce ubojito sja iznad Srednje Amerike. Skoro sve policijske, vojničke i civilne oči koje bulje u mene pitaju se: otkud ova budala u zimskoj bundi na gvatemalskom aerodromu!!!

Sav sam utrnuo na stolici. Čekao i dočekao da zagrlim našeg ambasadora. Naravno, govorio je ekavski... "Otkud ti, bre, Sarajlijo, ovde na kraju sveta!? Znaš li ti, bre, da je ovde, u Gvatemali, izveden državni udar!" A šta ja imam s tim – rekoh. Znači, ambasador je napomenuo da sam dobro prošao. Uredio je da me prvi avion prenese do Venecuele, a iz Venecuele da letim kao kondor do Milana!

- Neću ja u Milano, hoću u Meksiko!
- Slušaj, bre, Sarajlijo. Važno je da izvučeš čitav mozak iz Gvatemale. A posle...

Došao sam u Venecuelu. Rekli mi Venecualci da su svi avioni za Italiju prebukirani za narednih mjesec dana! I još mi ovo rekli: Hrabri mladiću, letiš do Argentine, a iz Argentine do Italije. Nikako da shvatim: jesam li trijezan ili pijan! Niko me ništa ne pita, stave me u avion pa leti! Nije ugodno neprestano sjediti u prvoj klasi, avionskoj, od države do države, iznad Srednje i Južne Amerike!

U Argentini, državni udar. U mom mozgu, državni udar. Ambasador iz Šumadije veli meni telefonom da je sredio da letim u Brazil!

U avionu mi je pao na pamet mladi policajac iz Gvatemale kojem sam poklonio zimsku bundu kupljenu u snjegovitom Milanu. On me, zauzvrat, ubacio u vojni džip i poveo u vožnju centrom Gvatemale. Gvatemalske djevojke i mrtav će da zapamti. Kakva nadljepota! Ne mogu sebi oprostiti što nisam

priženio jednu Gvatemahalušu čiji je osmijeh ušao u moje oči, žuborno kao voda.

Avion je aterirao na aerodrom Sao Paolo. Mesnata vrelina! Iz Sao Paola, sutradan, brazilski vojnici vratili me prvim avionom u Milano!

Tri puta me duboko osmotrio policajac na milanskom aerodromu. Pitao me imam li prtljag. Rekao sam da nemam prtljag - i naravno, u kratkim pantalonama i u majici na kojoj je pisalo: JA SAM SIN ČE-GEVARE, izašao sam iz košnice u snježnu mećavu! Iz snježne mećave u taksu. Iz taksija u voz za Zagreb. Iz Zagreba za Sarajevo. Gdje god da sam putovao, vraćao sam se u Sarajevo!

Dakle, stvarno će mi biti zadovoljstvo s tobom se dopisivati, uvijek samo sa jednom željom – da tebe i tvoje violončelo dočekam kao rođeni brat, na sarajevskom aerodromu!

Piše: Admiral Mahić
Specijalno
za Domovinu

Stanovi se vraćaju, izbjeglice ne

O ostvarivanja imovinskih prava i zakona, povratka izbjeglih i raseljenih, Radio Slobodna Evropa objavila je razgovora sa Esadom Muhibićem, jednim od tri ombudsmana Federacije BiH

Sobzirom da je u toku izrada godišnjeg izvještaja o stanju ljudskih prava u Federaciji BiH, molimo vas da nam kažete kakve su informacije sa terena.

Sada, kada smo sakupili sve materijale sa terena, mogu vam reći da je slika ljudskih prava prilično sumorna i loša. Kao federalni ombudsmani sa svojim uredima smo učinili sve da bi situacija bila bolja. Ovaj godišnji izvještaj će reći sve glavne karakteristike ljudskih prava koje će važiti i za 2003. godinu. Ključno pitanje, pitanje pomirenja i uspostave normalnih ljudskih odnosa u cijeloj BiH, kao i pitanje povratka, još uvijek kaska. Međunarodna zajednica, uz pomoć Visokog predstavnika koji je donio nužne propise o bržem povratku i smanjivanju mogućnosti prepreka, je zacrtala prioritetni plan prema kojem se povratak mora završiti u 2003. godini.

Povratak danas ide mnogo brže nego ranije. Ali, u praksi se događa jedna neprirodna slika. Mi to zovemo povratak na papiru, ili papirnati povratak. Stanovi se vraćaju, ali izbjeglice ne. To nam vrlo teško pada. U Sarajevu za to imamo mnogo primjera. Uložili smo veliki trud da se donese rješenje i da se provede deložacija. Nakon toga izbjeglice vrlo brzo prodaju svoje stanove i odlaze. Zbog toga smo svi, na neki način, izgubili. Izgubili smo jer smo dobili sredine koje, praktično, etnički čiste. Notorna je činjenica da su gradski centri u BiH postali etnički čisti sa preko 90 posto jednonacionalnog stanovništva. Tiče se to i Banje Luke i zapadnog Mostara i Sarajeva. Tome je razlog da ni vlasti nisu imale dovoljno političke volje, pa se izgubilo ovih sedam godina u onom dijelu u kojem su domaće vlasti trebale nešto da učine. Međunarodna zajednica je prestala sa donacijama i pomaganjem. Pokazalo se da sve obaveze koje su preuzete Dejtonskim sporazumom nisu izvršene. Posljedica toga je da se vraćaju stanovi, ali se ne vraćaju izbjeglice. U Dejtonskom sporazumu jasno su definisane obaveze domaćih vlasti: ukidanje diskriminirajućih zakona i administrativnih prepreka povratku, sprije-

čavanje uznemiravanja izbjeglica, njihovog zastrašivanja i ponovnog progona. Događilo se to da je jedna čitava porodica skoro poubijana. Takav događaj odjekne i vrati proces pomirenja unazad za mnogo godina.

Koji su razlozi zbog kojih se mnogi ne odlučuju na povratak?

Neće da se vrate, jer nisu ispunjene konkretne obaveze za povratak iz Dejtonskog sporazuma. Nije bitno samo vratiti stan, već i spriječiti uznemiravanje izbjeglica, njihovo zastrašivanje,

progon ili diskriminaciju. Morala se putem medija spriječiti mržnja, neprijateljstvo prema izbjeglicama ili osveta. Mora se zaštititi manjinsko etničko stanovništvo u nekoj sredini. Svi narodi, pa i oni koji su u sredinama u manjini, su konstitutivni. Jednim finim metodama stvoreni su ambijenti protiv povratka onih drugih nacionalnosti. Vlasti su bile dužne poduzeti određene mjere gonjenja, premještanja i otpuštanja osoba koje prave prepreke povratku. To se tiče administrativnih službenika koje vrše teror na šalterima. Još nije završena reforma policije, niti sudstva. Nema zaštite. Reforma sudstva teče vrlo sporo i vrlo teško. Sudovi nisu kadri da pruže adekvatnu zaštitu svim izbjeglicama. U Dejtonskom sporazumu piše da povratnici imaju slobodu izbora i neće se prisiljavati da ostanu u nesigurnim i opasnim okruženjima.

Kako kod povratnika, tako i kod onih koji su ostali, je preteška socijalna situacija. Po našim procjenama, 70 posto građana živi ispod egzistencionalnog minimuma. Kada tome dodate i ambijentalne probleme krivicom vlasti, okruženja i politike, mogu da shvatim ljude koje odlaze u sredinu gdje je njihovo stanovništvo većinsko, ili ostaju u trećim zemljama. To je ta sumorna slika ljudskih prava kada je u pitanju povratak. To se reflektuje i na sve ostale oblasti ljudskih prava.

Povratak je trebala da prati i podržava kompletna zakonska regulativa.

To je čitav jedan paket ljudskih prava: vratimo imovinu, stvorimo egzistencionalne uslove za život. Reforma obra-

zovanja je još uvijek u početnoj fazi. Reforma sudstva je u početnoj fazi. Veliki su problemi oko plaćanja lijekova i liječenja. Da samo znate koliko nam se ljudi obraća zbog terora javnih preduzeća, zbog njihovih visokih dažbina. Za naše prilike, cijene PTT usluga, cijene električne energije i gasa nisu prilagođene mogućnostima građana. Situacija je takva da se priželjkuje neko čudo. Sada su bili izbori i konstituiraju se vlasti. Priželjkuje se da će doći do političkog konsenzusa koji je bio prepreka i povratku, da će se donijeti brzi nediskriminirajući zakoni kako bi se započelo sa ekonomijom, zapošljavanjem, rješenjem egzistencionalnih pitanja, da se uklone sve prepreke stranom kapitalu i mogućnostima da ljudi vrlo brzo dođu do odobrenja za rad i da se na taj način poveća broj zaposlenih osoba. Nema dana kada nema nemira.

Kako to da malo koga zabrinjava povratak samo na papiru, a posebno međunarodne organizacije? Oni cijeli problem završe time da je osnovno pravo čovjeka da izabere gdje će živjeti. Niko neće da prizna koliko se malo ljudi vratilo u odnosu na vraćenu imovinu.

Stalno smo u kontaktu sa međunarodnom zajednicom. Sami smo bili pod sponzorstvom OSCE-a. Tu je i UNHCR koji je najvažnija organizacija za osiguravanje materijalnih uvjeta povratka. Tu je i Ured Visokog predstavnika i Vijeća Evrope. Svi oni su pomalo umorni od svega što se događalo. Vjerovatno je moguće da nema ni potpuno čistog dogovora u međunarodnoj zajednici o strategiji dalje budućnosti. Jedino se nadamo da će Visoki predstavnik, snagom svojih ovlaštenja iz Aneksa 10. Dejtonskog sporazuma, preuzeti većinu stvari koje domaće vlasti neće da urade. Nada je konsenzus, ali ako ga ne bude morat će Visoki predstavnik nešto poduzeti kako bi se prekinula ova situacija bez promjena, u kojoj su ljudi u stanju depresije i nemaju volje za život.

Međunarodna zajednica je prije tri mjeseca usvojila novi plan provedbe imovinskih zakona ili program prioriteta. Šta mislite o tom programu? Program prioriteta je jako dobar. Prvi

Nastavak na strani 4

Ombudsmani:
Jovanović,
Muhibic i Raguz

Sa strane 3

put međunarodna zajednica na pravi način navodi uzroke povratku i proziva političke strukture koje su u ovih sedam godina spriječavale povratak. Na pravi način postavlja pitanja brzine rješenja. Prokrčen je pravni put da se dogodi povratak u 2003. godini. Povratak stanova ostaje takav kakav jeste, ali ostaje jedna gorka činjenica da ljudi neće da se vrate, jer nemaju egzistencije, sigurnosti i neće im se, jer je niz stvari protiv povratka. Ljudi su za ovih sedam godina u novim sredinama pustili korijen. Vidim iz terenskih izvještaja da se vraćaju samo stari ljudi. Rezultat je takav da smo izgubili našu najveću vrijednost: multietničku sredinu, bogatstvo različitosti. Sada je situacija takva da su konstitutivni narodi manjine u svim sredinama. Dejtonski sporazum kaže da je svaka strana na svojoj teritoriji obavezna stvoriti političke, gospodarske i socijalne uvjete za život. U ovom segmentu su sve tri strane zakazale i išle su za tim da ne stvore ambijente za stvaranje multietničke slike kakva je bila prije rata.

Još uvijek je veliki broj onih koji nisu iskusili šta znači taj problem, jer se nisu vratili u svoju imovinu. Šta je to što još uvijek najviše spriječava njihov povrat imovine?

Tu su dva problema. Što se tiče stanaških prava, tu su visoki procenti. U Sarajevu je 73 posto povratka. Sretni smo kada vidimo etničku sliku povrata. Problem je što ti ljudi ne ostaju da stanuju u tim stanovima. Tu nema prepreka. U manjim sredinama, sa velikim procentom razrušenosti, a naročito u Republici Srpskoj, se ne mogu vratiti u dovoljnom procentu ni Bošnjaci, niti Hrvati. Kuće su potpuno porušene i nema novčanih sredstava da se obnove. Tu neće biti povratka. Ako međunarodna zajednica ove godine potpuno pekine pomoć, mnogi ljudi mogu formalno da se pravdaju time da su njihove kuće potpuno porušene i da se nisu mogli vratiti u svoju imovinu. Vidjet ćemo šta će se događati u 2003. godini. Dali bismo svi ostavke da nismo optimisti. Mi smo zadnji optimisti koji čekaju da se nešto dogodi, koji

čekaju da stvari krenu nabolje. Bio sam na razgovoru sa kompetentnim ljudima i rekao da bi bilo potrebno da se, pored brzih zakona koji će ukloniti prepreke za zapošljavanje i biznis, dovedu u svim resorima i svim vladama profesionalci. Ne moraju političari sjediti u ovoj oblasti u kojoj treba umijeće i znanje. Nije dobro da profesionalni političari vode kompletnu izvršnu vlast. U resorima gdje treba otpočeti posao potrebni su profesionalni i kvalitetni ljudi, a ne podobni ljudi sa stanovišta politike. Visoki predstavnik je optimističan i misli da će sprovesti reforme baš u ovom pravcu. Pogledajte spisak zakona koji je donijela vlada. Sve je vezano za prihode i za budžet, koji rasporede na svoj način. Mi se protiv toga branimo, jer je na štetu socijalnih prava. Nikako se ne vide zakoni kojima se oživljava ambijent privređivanja, ekonomije i zapošljavanja. Tu mora da se dogodi neki početak. Treba omogućiti masovno zapošljavanje.

Može li se još uvijek govoriti o sredinama u Federaciji koje su tvrd orah kada je u pitanju povratak?

Postoje u oba entiteta zone u kojima povratak teško ide, gdje je politička blokada vrlo jaka. Očito se vidi da u Republici Srpskoj postoji jedan ambijent koji je više demokratski u odnosu na Prijedor ili Bijeljino, a to je Banja Luka. Tako je i u Federaciji. Postoje sredine u kojima povratak ide lako i sredine u kojima ide teško. Najteža je situacija oko postizanja političke volje i ukidanja paralelizama vlasti. U Mostaru i Stocu još uvijek su tenzije jake i još uvijek se vode sporovi oko gradnje vjerskih objekata. To teško ide i u Srednje-bosanskom kantonu koji je veliki: od Kiseljaka, preko Busovače, Fojnice, Zenice, Kreševa, pa sve do Jajca. Nadamo se da će federalni partneri da dođu do nekog sporazuma kako bi se stvari ubrzale i da bi se prestalo sa incidentima u cijeloj BiH oko napada na vjerske objekte. Strukture vlasti moraju da budu na visokom nivou da bi spriječile sve prepreke daljem napretku. Pozivam organe vlasti, političke strukture i vjerske zajednice da se otvoreno ograde od toga. Nešto tu još uvijek nije

u redu da bi se ljudi u svakom ambijentu osjećali potpuno slobodni i imali sva prava koja nudi civilizirano društvo kojem težimo.

Ima li danas specifičnih opstrukcija povratku?

Ima. Mi ćemo sve opstrukcije administracije poredati u izvještaju. Krivnja je i u samim strukturama vlasti koje nisu dovele neovisne, hrabre i stručne osobe da rade na povratku. Još uvijek se ljudima kompliciraju mnoge stvari. Traže se mnoga uvjerenja o kretanju. Ljudi plaćaju sva moguća priključenja struje, vode, plina, telefona. U administraciji je prilično dosta birokratskog. Moram reći da smo izdvojili opštinu Centar, koja je puno uznapredovala kada je u pitanju šalterski rad i obuka administracije.

I kadrovi su prilično loši. Ne znam kakva je situacija u Republici Srpskoj. Stalno dajemo signale i uputstva našim uredima na terenu da uče građane o njihovim pravima i da im pomognu da sami riješe svoje probleme. Sve to ide vrlo teško. Borba je da se građani sami zaštite i da se podigne njihova svijest, da oni znaju šta su njihova prava. Zbog toga je vrlo važno da naši ljudi iz većih mjesta idu u male opštine, rade sa građanima i uče ih kako da zaštite svoja prava i kako do njih da dođu.

Godina 2003. je ključna za provedbu imovinskih zakona, jer su međunarodne organizacije planirale da se cijeli proces završi u ovoj godini.

Jeste. Program međunarodne zajednice se zove prioritetni. Preostali slučajevi se moraju raditi po hronološkim prioritetima. Iza toga slijedi onemogućavanje administracije da pravi prepreke. Administracija se više ne može braniti time da nema kuda ljude iseliti, jer nije organizovan alternativni smještaj. Sada je obaveza svih organa vlasti da isprazne stan na osnovu pravosnažnog rješenja, da uvedu izbjeglicu u posjed stana i osiguraju smještaj deložiranog. Ukoliko nema alternativnog smještaja, mora se organizovati finansiranje smještaja. Sužena je mogućnost odgađanja deložacija i predaje stanova. Nadamo se da će to uspjeti.

Možda ste ih poznavali

- Sida (Omera) Bajić rođ. Karišik iz Sarajeva (85 godina)
- Dr. Alija (Huseina eff.) Talić iz Sarajeva (86)
- Zehra Gerina rođ. Hatunić iz Sarajeva (57)
- Melća Gadžo rođ. Hota iz Sarajeva (70)
- Mujo (Sulje) Bojčić iz Sarajeva (77)
- Sadika Sladić rođ. Uzunović iz Sarajeva (74)
- Mahmut (Alije) Čefo iz Sarajeva (75)
- Amira Turković rođ. Babačić iz Sarajeva (89)
- Rahima Kljaho rođ. Smajić iz Sarajeva (57)
- Slobodan (Mile) Kodžo iz Sarajeva (69)
- Hanka Omeragić rođ. Čurevac iz Sarajeva (85)